

KRITISKE ANALYSER

Af økonom, cand. Scient. Adm. Henrik Herløv Lund

kendt fra Den Alternative Velfærdskommission

www.henrikherloevlund.dk

herloevlund@mail.dk

Notat:

DANMARK HAR BRUG FOR EN "ØKONOM OPPOSITION".

Intro:

- *Det er godt for det danske demokrati, at der er en politisk opposition, så befolkningen kan vælge mellem flere bud på fremtidens politik.*
- *Men i den økonomiske debat har borgerlige "topøkonomer" i et samspil med VK-regeringen/borgerlige politikere og den borgerlige dagspresse sat sig tungt på dagsordenen med udbudsøkonomiske og neoliberalistiske opfattelser og politikanbefalinger: Efterlønsforringelse, dagpengeforringelser, velfærdsbesparelser, topskattelettelser.*
- *Der findes imidlertid andre skoler end den udbudsøkonomiske, navnlig den efterspørgselsorienterede, hvis tilgang lægger større vægt på efterspørgsels- og vækststimulering gennem en aktiv finanspolitik og på beskæftigelsesfremme og jobskabelse gennem at bruge den offentlige økonomi som løftestang for samfundsøkonomien.*
- *Til at understøtte en ny regering OG politik i Danmark er brug for alternative bud på den økonomiske politik fra økonom side, således at neoliberalistiske og udbudsøkonomiske vurderinger og løsningsmodeller ikke står alene og morarbejder et kursskifte.*
- *Demokratiet i Danmark har med andre ord ikke blot brug for en politisk opposition, men også for en "økonom opposition".*

Valg mellem forskellige opfattelser.

Grundlæggende i demokratiet er, at der er noget at vælge imellem. Derfor er det demokratisk set godt, når danskerne ved folketingsvalg har såvel en regerings bud på den økonomiske politik som en oppositions.

Det er også godt, når borgere og politik i den demokratiske debat og beslutningsproces kan benytte sig af eksperters viden og indsigt på særlige områder, fx indenfor fagøkonomi.

Problemet er imidlertid, at hvor der i den politiske verden åbent eksisterer forskellige opfattelser af den økonomiske politik og fordelingspolitikken, har en række borgerlige såkaldte ”topøkonomer” i en årrække ensidigt præget den økonomisk - politiske debat.¹

De borgerlige økonomer vil gerne fremlægge deres tilgang som den ”faglige” og metodisk og empirisk ”saglige”. Men der er tale om ensidige vurderinger fra en og kun en økonomisk skole: en neoliberalistisk inspireret udbudsøkonomisk tænkning.

Udbuds - kontra efterspørgselsøkonomer.²

Men topøkonomerne står ganske vist nok for en høj ”faglighed”, men det er en faglighed, som er præget af den særlige udbudsøkonomiske skole og som har et teoretisk fællesskab med nyliberalismen og dermed beslægtede teoretiske retninger såsom public choice. mm.

Men der findes absolut flere økonomiske skoler, hvoraf de vigtigste er udbudsøkonomien respektive efterspørgselsøkonomien.

Udbudsøkonomien har udviklet sig under påvirkning ikke mindst fra nyliberalistiske økonomisk teoretiske og økonomisk politisk strømninger, *navnlig fra USA og*

¹) Jf. Dragsted, Pelle: Til kamp mod de borgerlige smagsdommere. Politiken

²) Jf. Lund, Henrik Herløv: Nyliberalistisk ideologisering af dansk økonomisk tænkning.

www.henrikherloevlund.dk/artikler.htm samt jf. Thøis Madsen, Poul og Henrik Herløv Lund: Fra videnskab til ideologi – om højredrejningen i dansk økonomisk tænkning. Kronik i Berlingske Tidende.

www.henrikherloevlund.dk/artikler.htm

Storbritannien. En af de mest kendte teoretikere indenfor denne skole er Milton Friedmann, grundlægger af ”monetarismen”.

Grundlæggende i den udbudsøkonomiske tankegang er, at udbuddet ”på sigt” skaber sin egen efterspørgsel. Derfor nedprioriteres *økonomiens efterspørgselsside og konjunkturpolitikken*. I stedet betones udbudssiden – udbuddet af arbejdskraft, kapital og teknologi og dermed såkaldt strukturpolitik, mens finanspolitikken ses som underordnet. Den offentlige sektor ses som stående i et modsætningsforhold til den private sektor, fordi den på langt sigt begrænser udbuddet af arbejdskraft og kapital til den private sektor og har en række andre dårligheder. Derfor skal den offentlige sektor begrænses/privatiseres og markedsøkonomien fremmes, hvilket først og fremmest skal ske nedsættelse af skatten. Centralt er ikke mindst at arbejdsudbuddet skal øges gennem efterlønsreformer, dagpengereformer o.l.

Heroverfor står efterspørgselsøkonomerne. Efterspørgselsøkonomien bygger som bekendt ikke mindst på den engelske socialliberale økonom Keynes. Denne økonomiske skole fastholder, at det korte sigt er det, som vi ved noget om, og her spiller efterspørgslen den altdominerende rolle. Et øget udbud kan på sigt skabe muligheden for større produktion og beskæftigelse, men kun, hvis der sker et tilsvarende løft i efterspørgslen. Og her er ingen automatik mellem udbud og efterspørgsel, hvad vi både har set under mellemkrigstidens store krise og senest igen under finanskrisen: I begge kriser har udbuddet længe oversteget efterspørgslen, hvilket har resulteret i høj arbejdsløshed.

Et større offentligt underskud kan i en kortere begrænset periode derfor være et nødvendigt onde, fordi det tjener til at holde efterspørgslen oppe, til at skabe job og holde hånden under samfundsøkonomien i krise - og nedgangstider. Ligesom det er bedre, at det offentlige gennem skatter kræver penge op, som ellers bare ville være blevet opsparet, og så bruger dem til at løfte efterspørgslen.

Efterspørgselsøkonomien peger altså imod en efterspørgselsstimulerende og beskæftigelsesfremmende politik og mod at bruge offentligt forbrug og investeringer til at stimulere væksten og samfundsøkonomien.

Teori modsvarer ikke af økonomisk virkelighed.³

Grundlæggende i den udbudsøkonomiske skole er som anført teoremet om, at udbuddet på sigt skaber sin egen efterspørgsel. Fra økonomisk hold kan man imidlertid ikke genkende en sådan sikker og automatisk sammenhæng mellem øget udbud og efterspørgsel.

Tag fx på arbejdsmarkedet. Det er en ganske udbredt opfattelse blandt økonomer, at strukturreformer, der øger arbejdsudbuddet, også skaber muligheden for et større nationalprodukt på sigt. Men det er langt fra det samme som, at der i konkrete historiske perioder kan påvises en sådan entydig sammenhæng mellem øget arbejdsudbud og øget beskæftigelse.

Tværtimod viser dansk økonomisk historie i sidste halvdel af forrige århundrede, at arbejdsudbuddet tværtimod her øgedes stærkt især på grund af navnlig kvindernes indtog på arbejdsmarkedet i 70' er og 80'erne, men uden at antallet af arbejdspladser og dermed beskæftigelsen steg i samme takt. For eksempel voksede arbejdsudbuddet fra 1973 til 1993 med omkring 320.000 personer. Men beskæftigelsen steg kun med 6.000 personer.

Et nok så sandsynligt resultat af en sådan udbudsorienteret arbejdsmarkedspolitik er således, at ikke beskæftigelsen, men derimod arbejdsløsheden stiger.

Økonomer har så henvist til, at et øget arbejdsudbud via markedsmekanismen gennem løntilpasning kan omsættes i øget beskæftigelse. Men om en sådan løntilpasning kan ske i vore dages gennemregulerede arbejdsmarked må vel i bedste fald siges at være usikkert, og vil i hvert tilfælde være en ganske langsigtet proces, hvor der ikke er nogen sikkerhed for, hvornår resultatet vil være indtruffet.

Det mest sikre resultat af en sådan politik er således længerevarende arbejdsløshed samtidig med svækket løn - og indkomstudvikling for lønmodtagerdelen af befolkningen.

Teorien modsvarer altså ikke af erfaringerne om den økonomiske virkelighed, hvilket afslører den som en ideologisk konstruktion inspireret af nyliberalismen – en konstruktion, hvis primære funktion ikke er at skabe øget beskæftigelse, men

³) Jf. Preben Etwil, Bent Greve, Flemming Ibsen, Jesper Jespersen, Henrik Herløv Lund og Per Kongshøj Madsen. Titel i Berlingske Tidende (givet af redaktionen): "De røde tal i Blå Plan" www.henrikherloevlund.dk/Artikler/BlaaPlan.pdf

tværtimod nok at opretholde en tilstrækkelig høj ”naturlig”, ”strukturarbejdsløshed” til at lønudviklingen holdes i ave.

Ideologisering af økonomisk debat – og politik.

Det er således på flere leder et problem, at den økonomiske tænkning i Danmark i stigende grad de seneste årtier er blevet ”inficeret” og farvet af nyliberalistisk ideologi.

Det betyder for det første, at den økonomiske virkelighed i faretruende grad ses igennem en ideologisk farvet optik med en indbygget ”forvrængning” og ”forenkling” af de økonomiske sammenhænge og effekter. Og dominansen af den nyliberalistisk inspirerede tænkning medfører en stor ensidighed i den økonomiske debat, som næppe bidrager til at kvalificere denne.

Et eksempel på denne forvrængning er brugen af den udbudsøkonomiske DREAM model, som er programmeret til på sigt at vise, at øget udbud skaber øget vækst ved at forudsætte at der altid vil være en dertil svarende efterspørgsel ⁴ og som dermed fungerer som automatbekræftelse på udbudsøkonomiske reformers positive økonomiske effekt.

For det andet fører indebærer den ideologisk farvede optik dertil svarende og ligeledes ideologisk farvede løsningsmodeller og anbefalinger for, hvilken økonomisk politik, der bør føres. Anbefalingerne bliver af ensidigt borgerligt, nyliberalistisk karakter: Efterlønsforringelse, dagpengeforringelser, velfærdsbesparelse, topskattelettelse. ⁵

Ideologiseringen af den økonomiske tænkning bidrager altså til ideologisering af den økonomiske politik.

Samspil mellem borgerlige politikere og økonomer.

⁴) Jf. kritikken heraf fra professor Jesper Jespersen.

⁵) Jf. anbefalingerne fra Velfærdskommissionen, Arbejdsmarkedskommissionen og Det Økonomiske Råd det seneste 10 år.

”Topøkonomernes” udbudsøkonomiske tilgang til økonomisk politiske spørgsmål deler de imidlertid grundlæggende med de borgerlige partier, hvorfor de borgerlige økonomiske politikere og de borgerlige topøkonomer ofte kan spille sammen.

Når den borgerlige regering fremlægger økonomiske politiske forslag, står ”topøkonomerne” parat til at støtte og legitimere forslagene med deres økonomiske ”fagkundskab” og giver dermed den borgerlige politik ”objektivitetens og nødvendighedens” skær. Men ofte foretrækker regeringen slet og ret, at lade meningsfællerne blandt de borgerlige økonomer være dem som formulerer og fremlægger buddene på en borgerlig økonomisk politik, fx ved at udpege dem til sine egne kommissioner: Velfærdskommissionen, Arbejdsmarkedskommissionen, Globaliseringsrådet, Vækstforum m.m.

Hermed afpolitiseres regeringens ideologisk – politisk prægede økonomiske strategi og kan fremtræde som tilsyneladende neutral og rent saglig ”nødvendig politik”. Men i virkeligheden er det de borgerlige økonomer, som her fungerer som mini ”økonomiske politikere” på regeringens hold.

I dette samspil mellem borgerlige økonomer og den borgerlige regering/de borgerlige partier spiller det ikke mindst en afgørende rolle, at vi i Danmark har en overvejende borgerlig presse i form af de toneangivende, borgerlige dagblade. En del af hemmeligheden bag den borgerlige regerings mangeårige succes med at holde sig ved magten, har været, at den har været dygtig til at udnytte det grundlæggende værdifællesskab mellem regeringen og så dagbladenes ejere/redaktion til at præge og styre den politiske debat igennem dagspressen og herigennem at mobilisere støtte til regeringens politik.

Det har ikke mindst været tilfældet i den økonomiske politik. Og her har de borgerlige ”topøkonomer” ikke mindst spillet en nøglerolle. For når den borgerlige dagspresse skal hente fagøkonomisk belysning af regeringens udspil, så kontaktes selvfølgelig netop de topøkonomer, som grundlæggende er positive overfor regeringens tankegang. Hermed gives regeringens politik ”eksperternes opbakning” samtidig med, at de borgerlige økonomer ved hele tiden at trækkes frem får status af netop de topøkonomer, hvis vurdering er afgørende.

Og endelig er topøkonomerne dygtige til at supplere hinanden med vurderinger i forlængelse af og til underbygningen af hinanden. Topøkonomernes danner et ”

broderskab”, som man ofte har indtryk af søger at præge debatten i ”koncerteret aktion”.

Brug for en økonomisk opposition.

Takket være det tætte samspil med den borgerlige regering/de borgerlige partier og så den borgerlige dagspresse har de borgerlige ”topøkonomer” sat sig tungt på den økonomiske debat. Der findes andre økonomiske opfattelser rundt omkring i landet og på universiteter og lærestudier. ⁶ Men de nyder ikke fremme i den borgerlige dagspresse eller hos regeringen, men er tværtimod henvist til en perifer rolle i den økonomiske debat.

Samtidig står de også i udkanten i den fagøkonomiske verden, hvor den fremherskende udbudsøkonomiske skole har haft held til at opkaste sin egen tilgang som den ”faglige” og ”videnskabelig”, mens andre økonomisk teoretiske skoler først og fremmest ties ihjel og holdes ude af det gode selskab. Ellers om nødvendigt udstilles som nærmest ”amatører” og ”landsbytosser”. ⁷ Ikke underligt at økonomer med andre opfattelser passer på med at stikke næsen frem og især med at kritisere ”topøkonomernes broderskab” mere grundlæggende.

Men demokratiet har brug for alsidighed og flere opfattelser også i den fagøkonomiske debat. Ellers vil et politisk systemskifte vedvarende skulle kæmpe mod et ensidigt og stærkt korps af nyliberalistisk inspirerede topøkonomer, der vedvarende vil søge at trække den økonomiske politik i borgerlig retning og modsat vil stemple alt andet som ”holdbart” og ”usammenhængende”.

Demokratiet i Danmark har med andre ord ikke blot brug for en politisk opposition, men også for en økonomisk opposition.

⁶) Preben Etwil, Bent Greve, Flemming Ibsen, Jesper Jespersen, Henrik Herløv Lund og Per Kongshøj Madsen. Titel i Berlingske Tidende (givet af redaktionen): "De røde tal i Blå Plan" www.henrikherloevlund.dk/Artikler/BlaaPlan.pdf

⁷) Jf. Andersen, Torben M., Nina Smith og Michael Svarrer: Økonomer har brug for modeller. Politiken 11/9-11.